

Aan: De vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS)

Onderwerp: Implementatie VN-verdrag inzake de rechten van mensen met een beperking (VN-verdrag Handicap), plenair debat 10 december 2024

Datum: 24 november 2024

Geachte leden van de Commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport,

We staan op een belangrijk kruispunt: 8 jaar na de ratificatie (2016) van het VN-verdrag inzake de rechten van mensen met een beperking (VN-verdrag) en 18 jaar na de ondertekening ervan door Nederland in New York. Het VN-comité¹ dat toeziet op naleving van het VN-verdrag heeft in augustus 2024 een scherpe evaluatie gegeven over de situatie in Nederland. Ons land negeert verplichtingen uit het VN-verdrag en onderneemt te weinig acties om de rechten van mensen met een beperking te waarborgen en te bevorderen. Zij wezen op aanzienlijke tekortkomingen bij het naleven van de verplichtingen en benadrukten de urgentie van verandering om de rechten van mensen met een beperking te waarborgen en te bevorderen. Het VN-comité heeft in haar ‘Concluding Observations’² over de implementatie van het VN-verdrag in Nederland ernstige zorgen geuit over alle aspecten van het verdrag. Deze zorgen benadrukken de noodzaak tot actie en bieden een leidraad voor verbeteringen. Hieronder lichten wij de belangrijkste aandachtspunten van het VN-comité toe, zoals opgenomen in hun rapport:

- **Bewustwording** (Artikel 8): Gebrek aan inclusieve bewustwordingscampagnes en trainingsprogramma's over de rechten van mensen met een beperking. Discriminerende houdingen worden versterkt door prenatale screeningspraktijken en onvoldoende betrokkenheid van organisaties van mensen met een beperking.
- **Toegankelijkheid** (Artikel 9): Ernstige tekortkomingen in fysieke toegankelijkheid, openbaar vervoer, digitale toegankelijkheid, en naleving van bestaande wetten en normen, waaronder trage integratie van universeel ontwerp en ontoereikende implementatie van de Europese Toegankelijkheidswet.³
- **Persoonlijke mobiliteit** (Artikel 20): Onvoldoende toegankelijkheid van openbaar vervoer, gebrekkig doelgroepenvervoer, en versnipperde wet- en regelgeving voor mobiliteitshulpmiddelen, wat leidt tot obstakels en inconsistenties in ondersteuning.
- **Vrijheid van meningsuiting en toegang tot informatie** (Artikel 21): Tekorten in gebarentolken en tolkuren, gebrek aan wetgeving voor audiobeschrijving, en barrières in toegang tot publieke informatie en communicatie.
- **Werk en werkgelegenheid** (Artikel 27): Hoge werkloosheid onder mensen met een beperking, voortdurende discriminatie op de werkvloer, en de aanhoudende dominantie van het medisch model in werkgelegenheidsbeleid.

De Nederlandse regering heeft in de Kamerbrief over opvolging aanbevelingen VN-comité voor de Rechten van Personen met een Handicap⁴ gereageerd op die beoordeling van het VN-comité. Deze reactie was verbazingwekkend. De regering blijft volhouden dat zij op de juiste weg is.

De Coalitie voor Inclusie, de Vereniging Inclusie Nederland en belangenorganisaties als Ieder(in) en ervaringsdeskundigen zelf benadrukken dat er dringend actie nodig is om de verslechtering van de

¹ Committee on the Rights of Persons with Disabilities: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crpd>.

² Concluding observations on the initial report of the Kingdom of the Netherlands, 27 September 2024, <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g24/169/70/pdf/g2416970.pdf>.

³ De toegankelijkheid van producten en diensten, https://eur-lex.europa.eu/NL/legal-content/summary/accessibility-of-products-and-services.html?utm_source=chatgpt.com.

⁴ Kamerbrief, 23 oktober 2024, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2024/10/23/kamerbrief-over-opvolging-aanbevelingen-vn-comite-voor-de-rechten-van-personen-met-een-handicap>.

positie van mensen met een beperking te stoppen en om te buigen naar verbetering. Fundamentele veranderingen zijn noodzakelijk in alle levensdomeinen om gelijke kansen en volwaardige participatie in de samenleving te waarborgen.

In deze brief willen we u aangeven wat er volgens ons echt anders moet. We beperken ons tot voorwaarde scheppende veranderingen voor alle domeinen om de positie van mensen met een beperking daadwerkelijk in lijn te brengen met de uitgangspunten van het verdrag en wat er (nog) moet gebeuren. Deze veranderingen zijn noodzakelijk om te zorgen dat mensen met een beperking volledig kunnen deelnemen aan de samenleving, gelijke kansen krijgen en beschermd worden tegen uitsluiting en discriminatie. Het naleven van het VN-verdrag is niet alleen een juridische verplichting, maar ook een morele verantwoordelijkheid en een investering in een inclusieve en rechtvaardige samenleving waar iedereen kan bijdragen. We noemen 4 van de 16 knelpunten zoals ze eerder zijn genoemd in de schaduwrapportage [VN-verdrag Handicap](#):⁵

1. Het gebrek aan besef bij de overheid van het verplichtende karakter van het VN-verdrag en de beperkte inzet van effectieve instrumenten om daadwerkelijke veranderingen te realiseren.
2. Decentralisatie van overheidstaken naar gemeenten in 2015, zonder duidelijke beleidskaders, centrale sturing en effectieve monitoring om te waarborgen dat de lokale overheid het VN-verdrag op goede wijze implementeert. Dat leidde tot onsamenvattend beleid en een achteruitgang in de rechtspositie van mensen met een beperking, omdat wettelijke rechten veranderden in voorzieningen.
3. Na de ratificatie van het VN-verdrag is een verslechtering zichtbaar op cruciale gebieden, waaronder de inkomenspositie, arbeidsparticipatie, en de ondersteuning bij participatie in de samenleving. Ook zijn er achterstanden in de jeugdzorg, de verstrekking van hulpmiddelen, de toegankelijkheid en kwaliteit van onderwijs, en de zorg binnen instellingen, waar dwangopnames nog steeds een punt van zorg zijn.
4. De regering vertaalt de verplichtingen uit het VN-verdrag te vaak in vrijblijvende 'actielijnen' en programma's, waardoor het bindende karakter van het verdrag en de daarin opgenomen verplichtingen onvoldoende wordt erkend. Om dit te corrigeren, moeten alle hervormingen van wetgeving en beleid, met name binnen het sociale domein, systematisch worden getoetst aan de verplichtingen van het verdrag.

De juiste aanpak van deze vier knelpunten vormen de basis voor de goede implementatie van het VN-Verdrag in Nederland.

Het rapport van het VN-comité, vastgelegd in de 'Concluding Observations', benadrukt dat de huidige ondersteuning voor mensen met een levenslange en levensbrede beperking niet voldoet aan de verplichtingen van het VN-verdrag. Het beleid om het verdrag uit te voeren blijft te vrijblijvend, waardoor de betrokkenen vastlopen in complexe en ontoereikende regelingen die hun positie niet versterken, maar eerder belemmeren.

Wij roepen u als Kamercommissie op om met kracht te pleiten voor de volgende essentiële stappen, die noodzakelijk zijn om de rechten van mensen met een beperking daadwerkelijk te waarborgen en een inclusieve samenleving te realiseren.

1. Vertaal het verplichtende karakter van het VN-verdrag en de aanbevelingen naar de uitvoeringsagenda's van de Nationale Strategie

⁵ Schaduwrapportage Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap in Nederland. *Schoonheim & Smits*. Pagina 8 en 9, https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2020-12/Alliantie_Schaduwrapport-VN-verdrag-Handicap_0.pdf.

Actie: Zorg dat alle beleidsterreinen systematisch worden getoetst aan het VN-verdrag en de Concluding Observations van het VN-comité. Stel duidelijke deadlines en verantwoordelijkheden vast.

Betrokken stakeholders: Ministerie van VWS, Ministerie van Justitie en Veiligheid, belangenorganisaties, en vertegenwoordigers van mensen met een beperking.

2. Garandeer rechtsbescherming voor mensen met een beperking

Actie: Breid de bevoegdheden van het College voor de Rechten van de Mens uit om ook over overheidshandelen te oordelen. Maak de uitspraken bindend en ratificeer het Facultatief Protocol.⁶

Betrokken stakeholders: Ministerie van Binnenlandse Zaken, Ministerie van Buitenlandse Zaken, College voor de Rechten van de Mens, en juridische experts.

3. Versterk de zelfstandigheid van mensen met een levenslange beperking

Acties:

- Compenseer structurele extra zorgkosten;
- Verminder de inkomensafhankelijke bijdrage na twee jaar gebruik van de regeling en zorg voor een passende compensatie van de stapeling van zorgkosten;
- Geef mensen zelf regie over hulpmiddelen en zorg (PGB), centraliseer toegang, en zorg voor deskundige ondersteuning zonder financiële drempels.

Betrokken stakeholders: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, zorgverzekeraars, PGB-organisaties, en belangenorganisaties.

4. Ontwikkel een plan voor de-institutionalisering

Actie: Stel een Nationaal Actieplan op voor de overgang van institutionele naar community-based zorg, inclusief tijdslijnen en prestatie-indicatoren.

Betrokken stakeholders: Ministerie van VWS, zorginstellingen, gemeenten, en ervaringsdeskundigen.

5. Creëer één type funderend onderwijs

Actie: 'Laat het huidige regulier en speciaal onderwijs opgaan in een nieuw type onderwijs waar voor alle kinderen en leerkrachten/docenten passende ondersteuning en begeleiding voorhanden is, en maak daartoe een stappenplan.

Betrokken stakeholders: Ministerie van Onderwijs, schoolbesturen, lerarenorganisaties, en belangenorganisaties.

Door deze stappen te realiseren, zet Nederland een belangrijke stap richting een rechtvaardige samenleving waarin iedereen, ongeacht beperking, de mogelijkheid krijgt om volwaardig deel te nemen.

Voor vragen kunt u contact opnemen met Margit van Hoeve, margit.van.hoeve@coalitievoorinclusie.nl

Wij wensen u veel wijsheid en succes toe bij dit belangrijke en veelbetekenende debat.

Met vriendelijke groet,

Patty van Belle
Voorzitter **Coalitie voor Inclusie**

Andrea Naphegyi
Voorzitter **Vereniging Inclusie Nederland**

⁶ Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de veiligheid van VN-personeel en geassocieerd personeel, New York, 08-12-2005, <https://wetten.overheid.nl/BWBV0002868/2010-08-19>.